

УДК 821.163.41-3.09

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕАЛІСТИЧНОГО ТА ФАНТАСТИЧНОГО КОМПОНЕНТІВ У СУЧАСНІЙ СЕРБСЬКІЙ ПРОЗІ (М. ПАВИЧ, Г. ПЕТРОВИЧ, З. ЖИВКОВИЧ)

Марія МАЗУР

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра слов'янської філології,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: mawa_mazur@mail.ru*

У статті розглянуто функціонування реалістичних та фантастичних компонентів сербської постмодерністської прози на прикладі оповідань М. Павича, Г. Петровича та З. Живковича. Особливу увагу приділено спільним мотивам і образам творчості вищезгаданих письменників, за допомогою яких найповніше реалізується опозиція дійсного та неможливого. Окрім цього, у статті виокремлено найчастіші постмодерністські хронотопи, в яких відбуваються події, що позначені ознаками літературної фантастики.

Ключові слова: віртуальна реальність, літературна фантастика, часопростір, альтернативні виміри.

Сучасна сербська проза становить предмет наукових зацікавлень багатьох літературних критиків. На сьогоднішній день можемо виокремити доробок С. Дам'янова, А. Єркова, Й. Делича, Д. Айдачича, А. Татаренко, З. Гук, Ю. Білоног та ін. Однак, попри ґрунтовний аналіз багатьох аспектів сербського постмодернізму, проблемі співвідношення реалістичного та фантастичного компонентів не було приділено значної уваги. У роботах вищезгаданих авторів кореляція дійсного та неможливого згадувалась побіжно, проте її дослідження не було ключовим завданням науковців. У нашій статті на прикладі роману-антології “Театр з паперу” М. Павича, збірки оповідань “Неможливі історії. Г” З. Живковича та збірок оповідань Г. Петровича “Відмінності”, “Ближні” й укладеної в Україні збірки перекладів його оповідань “Острів та інші видіння” ми розглянемо найбільш виразні ознаки сучасної сербської прози, позначеної постмодерністською кореляцією реалістичного та фантастичного.

Власне через аналіз образів і мотивів творів вищезгаданих сербських письменників можна підійти до розгляду категорій, які становлять предмет нашого зацікавлення: особливостей функціонування часу й простору в оповіданнях, взаємодії фантастичного та реалістичного компонентів у різних хронотопах.

У сучасній літературі, яка все ще позначена головними поетикальними ознаками постмодернізму, час і місце події відіграють важливу роль у створенні підтексту та

прихованих значень, безпосередньо впливають на сприйняття твору, формують те чи інше уявлення про сюжетну лінію, композицію тощо. Окрім цього, як зазначає М. М. Бахтін, образ людини у творі завжди хронотопічний, тобто образ людини в художньому творі завжди відображає час, в якому ця людина живе [1, с. 122].

Події оповідань М. Павича, Г. Петровича та З. Живковича розгортаються переважно в **сучасному місті**. Виразною рисою поезики творчого доробку цих письменників є відсутність конкретних особливостей в описі місця події. Так, З. Живкович уміщує своїх героїв у звичайні, до абстрактності загальні життєві простори. Найчастіше вони мешкають в межах упізнаних, але навмисне “затертих” рис середньоевропейського чи європейського міста, яке вислизає від точного пізнання – це може бути і Відень, і Прага, і Київ, і Белград. Простори міста, як і інтер’єри, що належать його героям, мають відтінок ненав’язливої старовини. Місто в оповіданнях Г. Петровича переважно позбавлене локальних особливостей, але воно *напевне* розташоване десь у Сербії або на території колишньої Югославії. На мапі його можна знайти під будь-якою назвою, воно може бути великим густонаселеним мегаполісом або невеличким курортним містечком. Однак Горан Петрович також описує цілком конкретне місто Врнячка Баня, яке має низку особливостей і детально виписаних деталей. М. Павич теж переносить події в простори, що не завжди піддаються точному визначенню. У “Театрі з паперу” кожен з тридцяти восьми авторів представляє конкретну країну. Топоси, в яких відбуваються події, – загальновідомі й упізнані міста (Барселона, Прага, Птуй), однак М. Павич змушує читача поглянути на них інакше, не крізь призму попередніх знань й асоціацій. Географія “подорожей” його героїв охоплює весь світ, який, щоправда, найчастіше виявляється тільки світом літератури, а в ньому всі межі стають умовними чи взагалі стираються. Зрештою, у ХХІ ст., часі повторюваного і скопійованого, усі міста так чи інакше мають між собою щось схоже. Головне в оповіданнях вищезгаданих письменників те, що *місто є лише тлом подій*, і воно все ж таки не затьмарює сили людських переживань, а тільки увиразнює відтінки долі героїв художнього твору.

З огляду на те, що події оповідань розгортаються здебільшого в міських урбанізованих пейзажах, можемо виділити **типово міські топоси**: крамниця, музей, церква, бібліотека, дорога, зала очікування, парк і міська будівля загалом.

Письменники часто звертаються до зображення подій у просторі **антикварної крамниці**, що часто є символом застиглої історії, а також місцем, де сконцентровані різні епохи. Своєрідним культурним продовженням теми антикварного магазину, його підкресленої старовини є топос міського **музею**.

Зоран Живкович часто вміщує своїх героїв у простір антикварної крамнички. Припалі пилом часу речі, які там знаходяться, несуть у собі пам’ять про минуле, самі слугують символом часу, який у стінах крамниці неначе призупинився. Саме з придбання антикваріату розпочинаються неймовірні перетворення долі героїв. До прикладу, оповідання “*Кішка*”, на перший погляд, “відтягує” увагу читача штукарським перевтіленням kota в кішку. Однак справжня фантастика пов’язана зі старою музичною скринькою: її мелодія повертає час і простір назад. Попри те, що кімната й меблі залишилися тими самими, суттєві зміни все ж відбулись: герої

помолодшали, повернулись назад у молоді роки. Однак автор розвінчує цю ілюзію, наголошує на неможливості таких метаморфоз: музика повернула героїв не в минуле, а віднесла їх в *іншу* реальність, у те, *як би могло бути*.

Мілорад Павич також часто звертає увагу читача на неймовірні властивості старовинних речей, придбаних в крамницях, дивних магазинах чи на вуличних ринках. В оповіданні *“Срібний гребінь”* чоловік купує дружині в подарунок красиву антикварну прикрасу, однак вагаючись. Коли дружина надягнула гребінь на зачіску, з нею відбулись фантастичні зміни – вона перестала впізнавати свого чоловіка. Окрім цього, ми бачимо, що метаморфоза зачепила не лише її, а й простір готелю: картина на стіні, яку герой написав 2004 року, змінилась на іншу, написану невідомим автором. Момент дотику минулого (гребеня) до теперішнього (зачіска дружини) став ключовою точкою зміни ходу історії, адже герой просто безслідно зник.

Найбільш літературоцентричний топос постмодерністського твору – **бібліотека**. Яскраво запропонований образ у творчому доробку Х. Л. Борхеса та У. Еко, він знайшов своє відображення в сербській літературі, особливо якщо йдеться про фантастичний метод зображення.

Найбільш показовим щодо ідеї З. Живковича про марність людських спроб змінити часопростір і своє життя у ньому є оповідання *“Домашня бібліотека”*. У замкненому обмеженому просторі поштової скриньки герой упродовж дня знаходить томи “Світової літератури”. Рахуючи сходинки у своєму будинку, він помічає, що в одному напрямі їх завжди більше. Картина іронічного абсурду увиразнюється, коли ми дізнаємось, що цей герой, обмеживши свій простір однією книгою, найбільше турбується, аби в його поштової скриньці не було пилу. “Переселивши” абстрактну досконалість борхесової вавилонської бібліотеки у свою мініатюрну кімнатку, герой із жахом помічає, що “Світова література” фактично витіснила його самого з його помешкання: *“Книги безжально пожирають простір... Вони займають спочатку стіни, а потім захоплюють все решта”* [2, с. 70]. З одного боку, бачимо реальний час (для того, аби перенести усі томи, героєві знадобилась реальна кількість часу, його годинник показує 8:26), реальний простір невеличкої квартири, підвалу, однак з іншого – світова література виступає настільки абстрактним явищем, що стверджувати про відсутність фантастичних елементів неможливо.

У Г. Петровича, як і в М. Павича, бібліотека не має конкретного фізичного втілення. В оповіданні *“Острів”* вона виявляється в “географічних” об’єктах світу героїв: Земля Кіша, Острівець Шекспіра, Коса Сервантеса, Земля Гомера.

М. Павич теж зобразив бібліотеку, однак у нього вона справді фантастична, віртуальна. Передусім це бібліотека самої книги *“Театр з паперу”*: у ній є оповідання тридцяти восьми вигаданих письменників, одним з яких є сербський письменник Мілорад Павич.

Отже, бібліотека в кожному з оповідань переходить тонку межу між дійсним і недійсним, описуючи так чи інакше вічну вавилонську бібліотеку. Через книгу, сприймаючи чудесне як частину свого буденного життя, герої творів утверджують людське незнання про межі між можливим і неможливим. Незважаючи на те, що

зустріч з простором, у якому фізично живе література, тобто з бібліотекою, завжди відбувається за дивних, майже неймовірних обставин, читач про них, однак, довго не роздумує і захоплюється грою, запропонованою автором.

Час у художньому творі завжди позначений низкою особливостей. Передусім варто зазначити відмінність між реальним і художнім часом, з протиставлення яких “витікають” інші форми часової організації твору: часові екскурси, вставні елементи, історичні посилення, рух часовими потоками в минуле чи майбутнє тощо.

Доволі ґрунтовно і по-постмодерністському про час у сучасному розумінні сказав М. Павич у тексті оповідання *“Гудзик на штанині”* вигаданого автора Едмундо Портільйо Круза: *“З часом приходять і нудьга. Якщо нічим не займатись, що робити з часом? Занадто багато вільного часу. У людей немає імунітету до часу. (...) Коли я постарів, то помітив, що час може текти швидше і повільніше. (...) Я усвідомив, що терпіти час може лише той, хто перестане чекати. Найбільше мистецтво – перестати чекати на смерть. (...) Час завжди вдихав людей і їхні міста, а видихав майбутнє”* [3, с. 152–153]. Також автор запитує, чи існує час, описаний в літературі? Адже там зовсім інший час та інша реальність. А справжній, *живий* час, існує тільки в тій людині, яка за цим часом спостерігає. “Час має лише одну особливість – він минає, проходить. Усе решта він позичає” [3, с. 153]. Але є і третя сторона медалі: *“Немає нічого жасхливішого, ніж уявити вічність”* [3, с. 154]. Філософські роздуми доповнюються розповіддю героя про “взаємини” його собаки й часу, з якої він робить висновок, що собака для вічності неважливий, як гудзик на штанині, якщо він там є. Тієї ж миті герой усвідомлює, що він для вічності також якийсь гудзик на штанині, якщо він там є.

Звичайно, найбільш виразними щодо відносності часу в житті людини є оповідання циклу *“Дари часу”* З. Живковича, що входять до збірки *“Неможливі історії. I”*. Власне сам заголовок пояснює, що час – це дар, а те, що трапилось, ніяк не змінити. Сам дар часу герої отримують у типово фантастичній манері: у сіру буденність входить загадковий незнайомиць. Однак усі події, проблему часу автор намагається розглянути крізь призму картини нашої дійсності.

Але в усіх випадках йдеться про ту саму неможливість підтвердження власної істини. Якщо герої у своєму часі не відчули щастя і спокій, в інших часах вони усвідомлять лише марність і помилковість справи, якій вони присвятили цілі свої життя. Так, це оповідання про неможливість здійснення бажань. Принаймні, у часі. Але це можливо у вічності, у порядку, який підкоряється не законам фізики, а людським бажанням. Саме таким є простір оповідання. Письменник може змінити минулі події, може подарувати своїм героям подорож до минулого чи майбутнього, та, незважаючи на це, не може їм дати ні забуття, ні нового початку.

До співвідношення реалістичного та фантастичного компонентів прози згаданих письменників дотичний популярний серед постмодерністів мотив сну. У сучасній сербській літературі він головним чином реалізується в традиційній опозиції **ява – сон**.

В оповіданні *“Чун Хйанг”* М. Павича жінка занедужує уві сні, а там зовсім не такі години, як у яві. Однак автор наголошує, що це не сон, а хвороба змінює життя дружини героя – жінка змінює стать, перетворюється на чоловіка. Реальний час

знаходиться в іншому потоці порівняно з часом самої оповіді, часом сну-хвороби та часом життя в іншому тілі. Наприкінці ми дізнаємось, що сон, який об'єктивно тривав відносно короткий час, для чоловіка героїні, Чхі Вона, суб'єктивно виявився кількарічним, і наяву перетворив його на охлялого старця.

3. Живкович також звертається до контрасту сну та яви. В оповіданні *“Вогонь”* на перший погляд нічого незвичного не відбувається: перед читачами розкривається реальний часопростір, 4:47 на годиннику, скоро світанок. Однак у реалістичні події вплітається хронотоп сну, в якому бачимо нібито справжні пустелю, пісок, сонце, гори, чуємо шум води, музику з храму, до якого немає входу. Тут маємо тонкий натяк – з реальності до сну немає входу, це закритий простір, увійти в який з іншого виміру неможливо.

Чи не найповніше опозиція **ява – сон** представлена в оповіданнях Г. Петровича. І саме в контексті творчості цього письменника доречно згадати, що сербське слово *“сан”* українською можна перекласти і як *“сон”*, і як *“мрія”*. Тому щоразу, протиставляючи дійсне неможливному, слід замислитись: героїв Г. Петровича вивисує над буденністю сон чи мрія? *“Тростина”* зображує події, що розгортаються навколо однієї господині і прилеглої до неї замиської природи. Однак до цього простору наче вплітаються ява і сон, що по-своєму організують локальний простір. Ява здебільшого тече дорогою, а це, на думку М. Бахтіна [1, с. 274], надає твору широкої метафоричності: життєвий шлях, життєва дорога тощо. Герої оповідання, дід та онук, бачать простір, у якому вони перебувають, поділений на дві нерівноправні частини. Для них простір розділено уявною лінією, межею яви і сну. Так, у яві, рівень якої невпинно зростає, усе мертве, позбавлене яскравих барв, тоді як у просторі, де панує сон (чи мрія?), світ виглядає живим, насиченим та повним.

В оповіданнях часто можемо спостерігати звернення авторів до явища **віртуальної реальності**, а також альтернативного часопростору, в якому **переплітаються** реальність та фантастика.

У *“Завісі”* Мілорада Павича героїня хапає за косу уявного (чи реального?) близнюка, однак виявилось, що за тканиною нікого не було. Її реальність знаходиться на паралельній гілці часу й простору, за логікою і законами природи вони не перетинаються, проте дівчина відчуває біль двійника, переживає неправдиву вагітність, що дає підстави стверджувати про взаємопроникнення віддалених реальностей. Окрім цього, героїня бачить наяву дівчинку Корделію, яка напевне належить іншому вимірові, хоча її поява може бути простим збігом. Міру фантастичності повинен визначити сам читач.

Реальність і фантастика утворюють нерозривне ціле в оповіданнях З. Живковича зі збірки *“Неможливі історії. І”*. *“Вогонь”* представляє класичну віртуальну реальність – відтворений на екрані монітора комп'ютера світ, яким, на перший погляд, можна керувати з реальності. Марта знаходить свій сон у віртуальній реальності комп'ютера, таким чином маємо ланцюжок *нереальне у віртуальному в реальному часі*. Саме завдяки такому поєднанню пожежа у велетенській бібліотеці (паралелі з Х.Л. Борхесом і У. Еко) з ілюзії перетворюється на реальність.

Нова реальність представлена в оповіданні з красномовною назвою *“Віртуальна бібліотека”*. У реальному просторі кабінету письменника з’являється ще один, віртуальний світ Інтернету, глобальної мережі. Якимось незбагненим для автора чином у тому просторі й час плине по-іншому, там уже існують ще ненаписані книги, там відомо аж дев’ять (як у kota) дат смерті письменника. На моніторі з’являється багатозначний напис *“Майбутнє неможливо просто передбачити”* [2, с. 68], що стане лейтмотивом цілої збірки З. Живковича.

В оповіданні Г. Петровича *“Острів”* у специфічний спосіб поєднуються різні типи реальності. Передусім спостерігаємо нашарування реальностей: те, що є дійсністю для головних героїв твору (родини), відносно логічної світобудови є фантастикою, адже сім’я мешкає на острові, побудованому зі снів, до того ж, його немає на мапі. Гості, які прибули на острів, є реальними історичними персонами, однак у часі й просторі неможливої реальності також постають частиною фантастичного.

Об’єднувальним елементом під час аналізу творчого методу сербських прозаїків слугує **образ автора**, який доволі часто певним чином пов’язаний з реальним письменником.

Найяскравіше такий прийом використовує М. Павич. У *“Театрі з паперу”* його взагалі покладено в основу великої гри: з читачем, з біографією самого письменника, з уже написаними творами, які стають великою цитатою, що функціонує на новому рівні, тощо. “Театр з паперу”, як його назвав автор, – роман-антологія світового оповідання, однак Мілорад Павич не уклав ці твори в антологію, а написав їх сам. Передусім, автор усім вигаданим письменникам “роздав” факти, дати, події свого життєпису, поділив між ними цитати зі своїх творів, інтерв’ю, тобто *“вигадав письменників і письменниць цього роману, цілу сучасну світову літературу, назви їхніх ненаписаних книжок і життя, яких не було”* [3, с. 6]. В романі-антології світового оповідання є автор з Сербії, якого звати Мілорад Павич, однак є й автор “Театру з паперу” – Симеон Бакішеці з Вірменії. Не можна не помітити, що в біографії Мілорада Павича, яка передує оповіданню *“Сто п’ятдесят кроків”*, немає жодної (!) дати, жодного конкретного факту, який би стосувався емпіричного автора, лише дуже загальні відомості. А стисла історія життя письменника, автора 34-го оповідання *“Театр з паперу”*, за влучним спостереженням А. Татаренко, передбачає дату смерті справжнього Мілорада Павича (2009 рік). Варто зазначити, що з 38 “авторів”, перу яких належать оповідання антології, лише С. Бакішеці та Ван де Кебус (автор *“Крісла для вмирання”*) померли 2009 року¹, причому останній *“так і не дочекався здійснення свого сну про електронну книгу”* [3, с. 216]. Решта письменників останньою датою життя мають максимум 2007 рік. Як справжній джентльмен, М. Павич залишає в живих більшість жінок-письменниць, однак Інга Ульв *“померла цього року”* [3, с. 207]. І тут автор знову грає з читачем, не вказуючи точної дати, чим дає

¹ Див. про це: Татаренко А. У потрази за “другим телом” романа : “Друго тело” М.Павића – између књижевне археологије и ергодиких стратегија / Ала Татаренко/ Павићеви палимпсести : зборник радова / [приређивач Сава Дамјанов]. – Бајина Башта : Фондација Рачанска баштина, 2010. – С. 71.

можливість авторці *“Глобального потепління”* помирати щороку, тобто щоразу, коли її оповідання хтось читатиме.

В оповіданнях З. Живковича герої часто є дотичними до світу літератури людьми. Так, власник *книгарні* в однойменному оповіданні насправді є самим Зораном Живковичем, чиє видавництво “Поларис” друкує фантастичну літературу. У збірці *“Дари часу”* автор, який виявився зовсім не дияволом, має ініціали, тотожні реальному письменникові.

Незважаючи на те, що з-поміж представлених письменників Г. Петрович у своїх творах залишає найменше від себе як автора, йому також притаманне перенесення фактів власної біографії в літературний твір. В оповіданні *“Знайди і познач відмінності”* спостерігаємо історію життя автора цього ж оповідання. Попри схожість життєвих доль я-оповідача і Г. Петровича ми не можемо впевнено стверджувати, що перед нами 22 роки з біографії справжнього автора. Таким чином, Г. Петрович майстерно підміняє фантастичне фактичним. У кінозалі *“Під стелею, що луцитья”* для автора залишено порожнє місце в одному з рядів, однак воно за логікою так і залишиться незайнятим, адже поява автора порушить гармонійний порядок розташування героїв.

Таким чином, на рівні образів і мотивів можемо стверджувати певну спорідненість поетики письменників, творчий доробок яких становить об’єкт нашого аналізу. Те, що робить прозу Мілорада Павича, Горана Петровича та Зорана Живковича схожою, водночас становить основу відмінності їхніх творів від попередньої літературної традиції. Специфіка їхньої прози дає можливість визначити нові тенденції в сучасній сербській літературі та сформувати оновлений погляд на реалістичну манеру і фантастичний метод, виокремити такий підхід з-поміж низки споріднених, однак усе ж відмінних літературознавчих стратегій.

В оповіданнях відображені головні ознаки постмодерністської літератури, її ключові орієнтири: звернення до протиставлення й контрасту яви та сну, висловлення думки щодо можливості існування інших вимірів, переплетення реальностей. Окрім цього, можемо відзначити типову для постмодернізму гру з читачем, засновану на повторах, транстекстуальних прийомах (цитати, алюзії, коментарі тощо), а також ідею пошуку абсолютно “відкритої книги”, в якій кінець твору відкладається або залежить від думки читача, причому термін її використання необмежений. Як зазначає А. Радін, це спроба *“знайти вічність – якщо не в дійсності, то в літературі”* [7, с. 208].

Проаналізувавши поетику й проблематику творів вищезгаданих письменників, можемо визначити *загальні тенденції* розвитку сучасної сербської прози, яка належить до літературної фантастики:

- Помітним є наголошений синкретизм реалістичних і фантастичних компонентів прози. Мілорад Павич, Горан Петрович та Зоран Живкович не виокремлюють неймовірне з буденного і навпаки, замість цього вони підкреслюють можливість і, на нашу думку, певну обов’язковість присутності дива в житті людей. Зустріч з чудесним може відбутись щомиті в будь-якому світі – реальному, окресленому сірими строгими рамками міста, літературному, де панують написані та ще не створені книги, віртуальному просторі й часі комп’ютера чи чудернацької

• машини, а також у фантастичному світі сновидінь, уявлень та потаємних мрій. Однак, на нашу думку, попри спорідненість манери зображення “точки зустрічі” з фантастичним, автори дотримуються дещо протилежних думок щодо взаємодії різних типів реальності. Так, у М. Павича можемо спостерігати позицію “світ ЯК література”, “світ ЯК театр”, Г. Петрович подає протиставлення реальності і літератури через опис їх ВІДМІННОСТЕЙ, а З. Живкович стверджує, що світ літератури є ТАК САМО можливим, як і будь-яка інша реальність.

• Одна з головних тем (а водночас і проблем) оповідань М. Павича, Г. Петровича та З. Живковича – зустріч людини з ЧАСОМ і ПРОСТОРОМ як такими. Письменників цікавить неможливість можливого і навпаки – можливість неможливого, які викликають у людській душі як реалістичні, так і фантастичні переживання від усвідомлення неймовірності ситуації. Ми виявили, що хронотоп твору може містити приховані алюзії на фантастичність подій, у той час як головні події вказують на реалістичність. Час і простір в оповіданнях Мілорада Павича, Горана Петровича та Зорана Живковича функціонують переважно як тло подій. Однак якщо звернути на них увагу, деталі твору набувають непомітних раніше відтінків значень, від чого оповідання стають багатовимірними картинами нової дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бахтин М.М.* Формы времени и хронотопа в романе / М.М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М.М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 234–407.
2. *Живковић З.* Немогуће приче.1 / Зоран Живковић. – Београд : Лагуна, 2004. – 432 с.
3. *Павић М.* Позориште од хартије: роман антологија или савремена светска прича / Милорад Павић. – 1. изд. – Београд : Завод за уџбенике, 2007. – 240 с.
4. *Петровић Г.* Ближњи / Горан Петровић. – Београд : Народна књига – Алфа, 2003. – 131 с.
5. *Петровић Г.* Разлике / Горан Петровић. – Београд : Политика ; Народна књига, 2006. – 181 с.
6. *Петровић Г.* Острів та інші видіння : перекл. з серб / Горан Петровић. – Харків : Фоліо, 2007. – 315 с.
7. *Радин А.* Мотив вампира у миту и књижевности / Ана Радин. – Београд : Просвета, 1996. – 244 с.

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011

Прийнята до друку 30.11.2011

**THE PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF THE REALISTIC
AND THE FANTASTIC COMPONENTS
OF MODERN SERBIAN PROSE
(M. PAVIC, G. PETROVIC, Z. ZIVKOVIC)**

Марія МАЗУР

*The Ivan Franko National University of Lviv,
The Department of Slavic philology,
Universitetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: mawa_mazur@mail.ru*

The article discusses the functioning of the realistic and the fantastic components of Serbian postmodern fiction stories by the example of M. Pavic, G. Petrovic and Z. Zivkovic. Particular attention is paid to common motives and images of works of aforementioned writers, by which the opposition of actual and impossible is the most fully realized. In addition, the article specifically mentioned most frequently post-modernist hronotopy in which events, marked by the signs of literary fiction, occur.

Key words: virtual reality, literary fiction, time and space, alternative dimensions.

**ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕАЛИСТИЧЕСКОГО
И ФАНТАСТИЧЕСКОГО КОМПОНЕНТОВ
СОВРЕМЕННОЙ СЕРБСКОЙ ПРОЗЫ
(М. ПАВИЧ, Г. ПЕТРОВИЧ, З. ЖИВКОВИЧ)**

Марія МАЗУР

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра славянской филологии,
ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000,
e-mail: mawa_mazur@mail.ru*

В статье рассмотрены функционирование реалистичных и фантастических компонентов сербской постмодернистской прозы на примере рассказов М. Павича, Г. Петровича и З. Живковича. Особое внимание уделено общим мотивам и образам творчества вышеупомянутых писателей, с помощью которых наиболее полно реализуется оппозиция действительного и невозможного. Кроме этого, в статье выделены наиболее частые постмодернистские хронотопы, в которых происходят события, помеченные признаками литературной фантастики.

Ключевые слова: виртуальная реальность, литературная фантастика, время и пространство, альтернативные измерения.